

Het medisch beroepsgeheim

mr.dr. Sjaak Nouwt

Adviseur Gezondheidsrecht KNMG
s.nouwt@fed.knmg.nl

Agenda

- Inhoud medisch beroepsgeheim
- Belang
- Uitzonderingen
- Maatschappelijke druk
- Vragen?

Geheimhouding

- “Ik zal geheim houden wat mij is toevertrouwd” (artseneed)
- Toevertrouwde geheimen
- Al het overige dat arts weet doordat patiënt zich tot hem heeft gewend
- Ook niet-medische zaken (huiselijke zaken, telefoongesprek minister)
- Het geheim behoort toe aan de patiënt
- Geheim geldt t.o.v. iedereen, incl. andere artsen, politie, partner, familie (m.u.v. patiënt zelf)
- Geheim geldt ook na overlijden patient

Medisch beroepsgeheim: inhoud

- Medisch beroepsgeheim = zwijgplicht + verschoningsrecht
- Medisch beroepsgeheim = recht voor patiënt + plicht voor arts
- Zwijgplicht (o.a. 457 WGB0, 88 BIG, 272 WvSr)
- Verschoningsrecht (218 WvSv, 165 WvRv, 5:20 Awb)

Medisch beroepsgeheim: belang

- Individueel belang: vertrouwen dat zelfs de meest intieme informatie niet bij anderen terecht komt (privacybelang), met het oog op bevordering van de gezondheid of genezing (gezondheidsbelang)
- Maatschappelijk belang: de samenleving in het algemeen moet op vertrouwelijkheid kunnen rekenen opdat de gezondheidszorg voor iedereen gelijk toegankelijk is.

Maatschappelijk belang

- Door in art. 218 Sv het verschoningsrecht te regelen, heeft de wetgever een principiële keuze gemaakt door vast te stellen dat een beroepsgeheimhouder niet verplicht is aan de waarheidsvinding in strafzaken mee te werken.

Maatschappelijk belang

- “Aan het verschoningsrecht ligt ten grondslag dat het maatschappelijk belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het toevertrouwde om bijstand en advies tot de verschoningsgerechtigde moet kunnen wenden.”
- (vaste jurisprudentie Hoge Raad, o.a. 5 juli 2011: Zweedse fixeerband)

Zeer uitzonderlijke omstandigheden

- “Het verschoningsrecht van onder meer de arts is echter in zoverre niet absoluut, dat zich zeer uitzonderlijke omstandigheden laten denken waarin het belang dat de waarheid aan het licht komt moet prevaleren boven het verschoningsrecht.”
- (Hoge Raad, 5 juli 2011: Zweedse fixeerband)

Zeer uitzonderlijke omstandigheden

- “Indien de arts wordt verdacht van een jegens zijn patiënt gepleegd delict, zal – onder omstandigheden – aanleiding kunnen bestaan om het met het verschoningsrecht gemoeide belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het aan hem toevertrouwde tot een arts moet kunnen wenden, te relativieren.”
- (HR 5 juli 2011, r.o. 4.3.3).

Zeer uitzonderlijke omstandigheden

- “Dan zal zwaarder kunnen wegen dat het verschoningsrecht niet ertoe mag dienen om de waarheid te bemantelen (...)
- (...) patiënten in het algemeen erop moeten kunnen vertrouwen dat bij een ernstig vermoeden van verwijtbaar ondeskundig handelen van een arts de gegevens die – veelal verplicht – met betrekking tot de medische behandeling in het medisch dossier zijn vastgelegd, voor onderzoek door de justitiële autoriteiten beschikbaar zijn.” (HR 5 juli 2011, r.o. 4.3.3.).

Uitzonderingen op beroepsgeheim

1. Toestemming
2. Wettelijk verplicht
3. Rechtstreeks betrokken
4. Vervanger of waarnemer
5. Wettelijk vertegenwoordiger of gemachtigde
6. Conflict van plichten
7. Zwaarwegend belang
8. Zeer uitzonderlijke omstandigheden
9. Eigen verweer
10. Opdracht derde
11. Wetenschappelijk onderzoek, statistiek, onderwijs
12. Zorg van een goed hulpverlener

Uitzondering: Toestemming (1)

Expliciete toestemming nodig:

- Verstrekking informatie aan andere hulpverlener voor nieuwe hulpvraag;
- Verstrekking aan andere hulpverlener voor nieuwe ziekte-episode;
- Verstrekking aan familie, vrienden, kennissen;
- Verstrekking aan ontvangers buiten de gezondheidszorg;
- Verstrekking voor wetenschappelijk onderzoek of statistiek.

Uitzondering: Toestemming (2)

Veronderstelde toestemming:

- In concrete situaties
- Waarin het kenbaar is voor de patiënt dat
- Gegevens voor zorgdoeleinden worden verstrekt,
- De patiënt daartegen geen bezwaar heeft gemaakt en
- De gegevensverstrekking beperkt blijft tot wat noodzakelijk is voor de taak van de ontvanger.

Uitzondering: Conflict van plichten

- Het niet doorbreken van de geheimhouding levert voor de patiënt zelf of voor een ander ernstige schade op.
- Het moet vrijwel zeker zijn dat door de geheimdoorbreking die schade kan worden voorkomen of beperkt.
- Alles is in het werk gesteld om eerst toestemming tot doorbreking van de patiënt te verkrijgen.
- De arts verkeert in gewetensnood door het handhaven van de geheimhouding (zwijgplicht, verschoningsrecht).
- Er is geen andere weg dan doorbreking van het geheim om het probleem op te lossen.

Voorbeelden conflict van plichten (1)

- Een patiënt vertelt aan zijn psychiater dat hij zijn ex-partner gaat opzoeken en dat daarbij rake klappen zullen vallen en de psychiater deze dreiging als reëel inschat.
- Een stomdronken patiënt wil na een nachtelijk bezoek aan de huisartsenpost weer op zijn motor stappen, waardoor de veiligheid van andere weggebruikers en van hem zelf in gevaar wordt gebracht.

Voorbeelden conflict van plichten (2)

- Een patiënt brengt de zorgprofessional op de hoogte van zijn voornemen om een bom tot ontploffing te brengen, een moord te plegen op een aanwijsbaar persoon, of een bepaald kind te ontvoeren en de zorgprofessional kan dit voorkomen door de politie in te schakelen.
- Een kinderarts constateert bij een baby van een half jaar het 'shaken baby syndroom'. Na een gesprek met de ouders wordt duidelijk dat de vader hiervoor waarschijnlijk verantwoordelijk is en een direct gevaar is voor de veiligheid van de baby. Dan mag de politie worden ingeschakeld.

KNMG, 23-7-2014

23 juli 2014

IGZ mag inzagerecht gebruiken, maar regels mogen duidelijker

Bij het lopende thematische onderzoek naar de overdracht van patiëntgegevens mag de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) patiëntendossiers inkijken zonder dat de patiënt om toestemming is gevraagd. Dit concludeert een onderzoekscommissie, die op verzoek van artsenfederatie KNMG een aantal privacy-vragen beantwoordde. Wel adviseert de commissie om via wet- en regelgeving meer duidelijkheid te geven over de voorwaarden waaronder de IGZ haar inzagebevoegdheid in de toekomst mag uitoefenen.

In april startte een juridische deskundigencommissie op verzoek van de KNMG en haar federatiepartners een onderzoek. Aanleiding vormden vragen over het beroepsgeheim bij een thematisch toezichtonderzoek van de IGZ naar de overdracht van patiëntgegevens van kwetsbare ouderen tussen ziekenhuis, verpleeghuis, verzorgingshuis en huisarts. In dit kader verzoekt de inspectie artsen om, zonder toestemming van de patiënt, inzage te verlenen in patiëntendossiers. Hoewel artsen het belang inzien van dergelijk toezicht, ontstond bij KNMG en de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) vanuit het oogpunt van beroepsgeheim en privacy van de patiënt wel de vraag wanneer en onder welke voorwaarden de IGZ de mogelijkheid heeft patiëntendossiers in te zien zonder deze toestemming.

De Volkskrant, 27-10-2014

Verzekeringsartsen: UWV handelt in strijd met wet

Bij het UWV vragen medewerkers verzuimbeheersing bij ziekmeldingen wat eraan scheelt. Formeel mogen alleen artsen medische informatie inwinnen.

Door: Gijs Herderscheë 27 oktober 2014, 02:00

Uitkeringsinstelling UWV scheert nog steeds langs de randen van de wet bij het registreren van ziekmeldingen van werklozen, mensen met tijdelijke contracten en uitzendkrachten. Als die zich ziekmelden, hanteert de telefonist een lijst met zestig aandoeningen. Aan de hand daarvan maakt de telefonist een inschatting of de zieke binnen zes weken hersteld zal zijn, direct naar een keuringsarts moet of na een maand die arts moet bezoeken.

Dit blijkt uit interne stukken van het UWV die in handen zijn van de Volkskrant en uit de toelichting van het UWV op die stukken. Verzekeringsartsen van het UWV menen dat het UWV daarmee in strijd met de wet handelt omdat medische gegevens worden behandeld door niet-medici. Zij hebben dat intern aangekaart. De regelingen over het ziekmelden hebben betrekking op zo'n half miljoen mensen. Eind 2013 waren er zo'n 100 duizend ziek. Volgens het UWV gaat het jaarlijks om ruim 200 duizend ziekmeldingen.

LHV, 5-3-2015

Huisartsen Eindhoven trekken aan bel over gegevensopvraag gemeente

5 maart 2015

Eindhovense huisartsen hebben aan de bel getrokken bij hun gemeente, nadat medewerkers van de sociale dienst medische gegevens hadden opgevraagd van uitkeringsgerechtigden of -aanvragers. Het ging zowel om patiënten die met een brief van de gemeente naar het spreekuur kwamen als rechtstreekse vragen aan de huisarts. Hierover bericht het Eindhovens Dagblad deze week. In overleg met de LHV hebben de betrokken huisartsen de gevraagde gegevens niet verstrekt. Reden hiervoor was dat de wettelijke regels die gelden voor het opvragen van medische gegevens niet werden gevolgd.

LHV-huisartsenkring Zuidoost Brabant heeft wethouders al eerder via een brief gewezen op de richtlijnen die gelden bij het opvragen van medische gegevens. Tijdens een onlangs door de LHV-kring gehouden bijeenkomst over samenwerken tussen huisartsen en gemeente, is dit onderwerp eveneens besproken. De LHV gaat er van uit dat er in een gesprek met de gemeente een oplossing wordt gevonden voor de ontstane situatie.

NRC, 31-3-2015

nrc.nl

Digitale editi

Binnenland

Buitenland

Economie

Cultuur

Sport

Opinie

Wetenschap

Tech & Media

Grenzen aan het medisch beroepsgeheim

Crash Airbus Artsen wisten dat co-piloot Andreas Lubitz psychische problemen had. Hadden ze dat aan werkgever Germanwings moeten melden?

✎ Jannetje Koelewijn ⌚ 31 maart 2015

Het falen, de schaamte daarover, de twijfel aan zichzelf - Hjalmar van Marle, forensisch psychiater, voelt het allemaal weer bovenkomen als hij vertelt over een fatale beoordelingsfout die 27 jaar geleden werd gemaakt. Hij was geneesheer-directeur van de Mesdagkliniek voor forensische psychiatrie en met zijn toestemming was een van de tbs'ers onbegeleid met proefverlof gegaan. Dezelfde avond verkrachtte en vermoordde hij een 22-jarig meisje.

Van Marle vermoedt dat de artsen die Andreas Lubitz behandelden voor zijn depressies en suïcidaliteit zich verschrikkelijk zullen voelen.

Kamerstuk 29 279, nr. 254

MOTIE VAN HET LID VAN DER STAAIJ C.S.

Voorgesteld 1 juli 2015

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het rapport van de commissie-Hoekstra signaleert dat er sprake is van onvoldoende informatie-uitwisseling tussen de ggz en andere betrokken partijen, mede als gevolg van een te nauwe interpretatie van het beroepsgeheim;

van mening dat onvoldoende duidelijk is welke mogelijkheden er zijn om informatie uit te wisselen zonder dat er in strijd wordt gehandeld met het medische beroepsgeheim;

verzoekt de regering, met spoed onnodige belemmeringen voor een goede uitwisseling van informatie in het belang van de betrokken patiënt en de veiligheid van de samenleving in kaart te brengen, en tevens maatregelen te treffen om die belemmeringen waar mogelijk weg te nemen, en de Kamer hierover binnen drie maanden te rapporteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van der Staaij
Berndsen-Jansen
Recourt
Segers
Oskam

Trouw, 18-7-2015

Kabinet wil tornen aan medisch beroepsgeheim

Ingrid Weel – 18/07/15, 06:45

© Thinkstock. Volgens een nieuw wetsvoorstel moeten verzekeringsartsen en medisch adviseurs patiëntendossiers overhandigen als ze fraude vermoeden

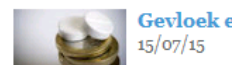
Het medisch beroepsgeheim is niet langer heilig als het aan drie ministers van volksgezondheid, justitie en sociale zaken ligt. In een conceptwetsvoorstel dat Trouw in handen heeft, wordt geregeld dat verzekeringsartsen en medisch adviseurs patiëntendossiers moeten overhandigen als ze fraude vermoeden. Het kabinet wil dat artsen hun beroepsgeheim negeren als zij denken dat er met een arbeidsongeschiktheid- of zorguitkering wordt gesjoemeld.

Verzekeringsartsen reageren geschrokken. "Ik dacht altijd dat het beroepsgeheim niet wordt verkanseld voor financiële belangen. Dat blijkt dus naïef te zijn", zegt Jim Faas, voorzitter van de vereniging voor verzekeringsgeneeskunde NVVG. "Verzekeringsartsen zijn toch niet van de fraudebestrijding?"

“Frauderende zorgverleners kunnen het medisch beroepsgeheim misbruiken om fraude verborgen te houden

Minister Schippers

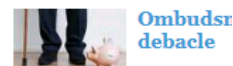
Verwant nieuws

Gevloek e
15/07/15

Meer over

Gezondheidszorg | Gezondhe

Ombuds
debacle

Artsen: 1
uitkering

Libido-pi
goedgeke

Snelle tes
infectie

ZN, 4-9-2015

✓ Controle & Fraudebeheersing | 04-09-2015

ZN: dossiercontroles bij zorgaanbieders aan strenge regels gebonden

Zorgverzekeraars Nederland maakt zich zorgen over het beeld dat bij sommige artsen heerst dat zij hun beroepsgeheim moeten schenden als een zorgverzekeraar moet overgaan tot een dossiercontrole. Dit is onjuist en ZN vindt dat patiënten door deze beeldvorming ten onrechte bang worden gemaakt. Dossiercontroles zijn een uiterst middel voor zorgverzekeraars om vanuit hun wettelijke taak te controleren of de zorgnota's die een arts of zorginstelling indient wel terecht zijn. Controles zijn aan strenge regels gebonden en vinden plaats naar aanleiding van duidelijke signalen dat de ingediende declaratie niet kloppen. Slechts tientallen keren per jaar is daarbij een dossiercontrole noodzakelijk. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van de medisch adviseur van de zorgverzekeraar, die net als de arts een BIG-registratie heeft en gebonden is aan het beroepsgeheim. Deze persoon controleert, bij voorkeur in het bijzijn van de arts of zijn declaraties kloppen. Dit heeft André Rouvoet in een interview toegelicht aan het tv-programma De Monitor dat aanstaande zondag aandacht besteedt aan dossiercontroles.

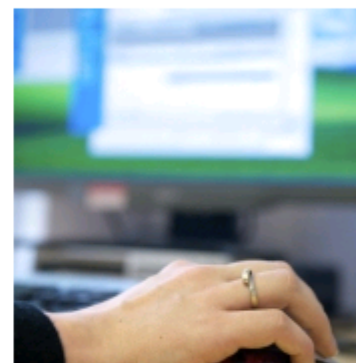
Zorgverzekeraars vergoeden 105 miljoen euro per dag aan zorg en vrijwel alle declaraties worden op basis van vertrouwen 'ongezien' uitbetaald. Declaraties worden voor 99 procent digitaal verwerkt en automatisch gecontroleerd. Verreweg de meeste declaraties zijn correct. Maar fouten in de declaraties komen helaas voor. In 2014 bleek door achteraf controles dat een half miljard euro **niet correct was gedeclareerd**. Overigens was dat veelal onopzettelijk. De afgelopen jaren heeft de politiek zorgverzekeraars ook juist de opdracht gegeven om hun wettelijke taak tot het controleren van declaraties te intensiveren.

LHV, 6-9-2015

Patiënt niet informeren maar toestemming vragen voor inzage medisch dossier

6 september 2015

Verzekeraars die in het kader van controles inzage willen in de medische dossiers van patiënten zouden hiervoor toestemming moeten vragen aan de patiënt. Dat stelt de Landelijke Huisartsen Vereniging in een reactie op de uitzending van NCRV – De Monitor. Patiëntenorganisaties, verzekeraars en de politiek vinden het voldoende als patiënten geïnformeerd worden. Voor de LHV is dit onvoldoende.

“Een patiënt moet er op kunnen vertrouwen dat wat hij vertelt aan zijn huisarts veilig is. Die vertrouwensband is de kern van het vak. Steeds vaker vragen verzekeraars, maar ook gemeenten of andere instanties huisartsen inzage in het (volledige) medische dossier. In veel gevallen wordt hiervoor de toestemming van de patiënt gevraagd. Voor verzekeraars zou dat ook moeten gelden”, stelt Paulus Lips, bestuurslid van de Landelijke Huisartsen Vereniging.

NOS, 15-11-2015

Gegevens kind in jeugdzorg onveilig gedeeld

© ZO 15 NOVEMBER, 07:21 BINNENLAND

NOS

Nieuws

Sport

Uitzendingen

Privacygevoelige gegevens over kwetsbare kinderen worden vaak onveilig verstuurd. Gemeenten, politie en Veilig Thuis-organisaties wisselen deze informatie vaak uit via e-mail of per post, onbeveiligd. Ze maken geen gebruik van een beveiligd systeem dat daarvoor is gebouwd. En als ze het wel via dat systeem versturen komen meldingen soms niet aan doordat het systeem hapert.

"Dat raakt niet alleen de privacy, maar ook direct de veiligheid van kinderen", zegt een van de betrokkenen, die anoniem wil blijven. De meldingen die de politie doet via het systeem aan Veilig Thuis-organisaties moeten altijd werken, omdat Veilig Thuis op basis daarvan moet beslissen of bijvoorbeeld een crisisteam wordt ingeschakeld. Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, bedoeld voor slachtoffers, daders en omstanders.

KNMG, 18-11-2015

18 november 2015

Dreigende aanpassing meldcode kindermishandeling helpt kind in nood niet

Een meldplicht voor artsen bij een vermoeden van kindermishandeling komt akelig dichtbij. De KNMG is ontzet in de media te lezen dat VVD en PvdA middels een coalitieafpraak de meldcode kindermishandeling willen aanpassen, zodat een verkapte meldplicht werkelijkheid wordt. Dit heeft een averechts effect op de aanpak van kindermishandeling.

Afgelopen maandag presenteerde VVD Tweede Kamerlid Brigitte van der Burg een initiatiefnota om de aanpak van kindermishandeling te verbeteren. Eén van de voorstellen in de nota is het invoeren van een meldplicht. De VVD van mening is dat de huidige wettelijk verplichte meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling niet goed werkt. Een oplossing zou volgens de VVD zijn dat er minder vrijblijvendheid is ten aanzien van het melden door professionals, door stap 5 (beslissen over zelf hulp organiseren of melden) van de verplichte meldcode aan te passen.

Onder het mom van: beter delen van informatie

Maandag werd in de Tweede Kamer over de aanpak van kindermishandeling gesproken. Tijdens dit debat bleek dat de PvdA het bovengenoemde voorstel van de VVD steunt. Onder het mom van 'beter delen van informatie door zorgverleners en andere professionals' wordt voorgesteld om altijd Veilig Thuis bij stap 5 te betrekken. Dit betekent dat de (zorg-)professionals de naam van kind en gezin moeten doorgeven aan Veilig Thuis. Dit gebeurt dus *niet* anoniem, waardoor sprake is van een registratieplicht.

Medisch beroepsgeheim onder druk

- Gemeenten vragen medische dossiers op
- Politieke roep om versoepeling beroepsgeheim na ernstige incidenten (Alphen a/d Rijn, Koninginnedag Apeldoorn, Els Borst)
- Voorstel verplichte gegevensverstrekking bij vermoeden van zorgfraude (door hulpverlener en/of door burger)
- Wens OM om lichaamsmateriaal, incl foetaal weefsel, in beslag te mogen nemen om oude strafzaken met nieuwe DNA technieken alsnog te kunnen oplossen
- Roep om meldplicht bij vermoeden van kindermishandeling

Belangenafweging

Casus	Maatschappelijk belang	Individueel belang
A. Patiënt verdacht van strafbaar feit	+	+
B. Arts verdacht van strafbaar feit niet jegens patiënt	-	+
C. Arts verdacht van ernstig strafbaar feit jegens patiënt	-	-
D. Arts + patiënt verdacht van strafbaar feit	-	+

Bronnen medisch beroepsgeheim

- www.knmg.nl > Dossiers > Beroepsgeheim
- KNMG Richtlijnen inzake het omgaan met medische gegevens (2010)
- KNMG Handreiking beroepsgeheim en politie/justitie (2012)
- VWS, KNMG, e.a. Handreiking afspraken openbaar bestuur en ziekenhuizen over slachtofferinformatie (2013)
- KNMG Wegwijzer beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden (2014)
- KNMG, GGZ-NL, GGD-GHOR NL, Handreiking gegevensuitwisseling in de bemoeizorg (2014)
- KNMG Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld (2014)
- Bannier e.a., Beroepsgeheim en verschoningsrecht. Handboek voor de advocaat, medisch hulpverlener, notaris en geestelijke (2008)
- Leenen/Gevers/Legemaate, Handboek Gezondheidsrecht deel 1 (2011)

Het medisch beroepsgeheim

Vragen?

mr.dr. Sjaak Nouwt

Adviseur Gezondheidsrecht KNMG

s.nouwt@fed.knmg.nl